

соняшникової олії, займаючи перші місця з виробництва соняшнику. Обсяги експорту соняшникової олії складають в межах 80,0 % від валового внутрішнього виробництва.

Завдяки розвитку селекції та використанню сучасних технологій обробітку ґрунту, вітчизняним аграріям вдається збільшити врожайність соняшнику. У поточному році валовий збір соняшнику становить більше 11 млн. тонн, що на 5,0% більше показника минулого року.

Останні роки Україна експортує готову перероблену продукцію, яка поставляється на ринки 109 країн світу. Основними імпортерами української продукції є: Європейський Союз і країни Азії, включаючи Китай, так само Близький Схід, Африка, країни СНД. У поточному році в Україні було вироблено приблизно 5 млн. тонн нерафінованої соняшникової олії, що на 30,8 % більше рівня показників докризових років.

Основними напрямками підвищення ефективності вирощування насіння соняшнику є: удосконалення регіонального розміщення посівів соняшнику виходячи з ботанічних і біологічних особливостей культури, технології вирощування, підбору ефективних засобів захисту; дотримання чергування соняшнику в полях сівозмін; застосування інтенсивних технологій вирощування і збирання, що сприятиме зниженню витрат на одиницю продукції; впровадження високоврожайних гібридів з високим вмістом олії, залучення необхідних для розвитку галузі грошових коштів та матеріальних ресурсів через пошук потенційних інвесторів та кредиторів. Все це, в комплексі, сприятиме ефективному функціонуванню внутрішніх і зовнішніх ринків соняшнику та продуктів його переробки, а також попередить можливі подальші руйнівні процеси в галузі, які поглиблюються останнім часом.

Отже ринок олійних культур для України має стратегічно важливе значення, оскільки є стабільним джерелом валютних надходжень. Тому нарощування обсягів виробництва олійних культур, а також участь України на світовому ринку рослинних олій є досить важливими для економіки держави.

Існує досить об'єктивна необхідність поглиблення наукових досліджень у напрямку удосконалення механізмів державної підтримки виробництва продукції, оптимізації і регулювання економічних відносин між суб'єктами ринку сільськогосподарської продукції й продовольства, удосконалення нормативно-правового забезпечення заходів щодо гарантування продовольчої безпеки.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА РІПАКУ В УКРАЇНІ

ФЕДОРЕНКО Я. І.

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

**Науковий керівник - к.е.н., доцент
Зайка С. О.**

Ріпаківництво – традиційна для України галузь. Новий етап в її розвитку – створення і впровадження сортів, придатних для отримання харчової олії і високоякісних концентрованих кормів, розпочався на початку 80-х років минулого століття. На цей час у світі і, зокрема, в Європі, такі сорти були створені і широко розповсюджені у виробництві. З року в рік площі під цією культурою розширювались, врожайність насіння зростала. Тепер ріпак займає 3-тє місце серед олійних культур, його валове виробництво доведено до 33-35 млн. тонн. У Європі ця культура займає майже 4 млн. га, врожайність становить 24-26 ц/га. В провідній по ріпаку країні – Німеччині ріпак займає 10-11 % від загальних площ посіву, в окремих землях – 20-22 %. Однак, не дивлячись на ці досягнення, постійно ведеться пошук нових шляхів підвищення ефективності цієї галузі [1, с.20-21].

Впровадження у вітчизняних господарствах технологій з виготовлення альтернативних нафтовим видів палива є очевидною, оскільки Україна нині на 90 % залежить від імпортованої нафти, запаси якої за існуючих темпів видобутку можуть вичерпатися уже через 30-40 років. Цей факт, безперечно, впливає і на ціну палива. Крім того, при вступі до ЄС біопаливо повинно становити не менше 10 % використовуваного палива в країні [4, с. 8-10].

У країнах Європи біодизель здебільшого є продуктом ріпакової олії. Причому як виробництво, так і використання біодизельного палива має підтримку на державному рівні. Там уже збудовано достатньо малих і великих переробних заводів. Зокрема, в Німеччині за рік виробляють близько 2 млн. т біодизельного палива. Цей вид палива використовують і найближчі сусіди України: Чехія, Словаччина, Польща. Останнім часом ці країни суттєво збільшили посівні площі під ріпаком. За даними німецької Федеральної агенції відновлювальних джерел енергії, площа посіву цієї культури торік сягнула 1,4 млн. га, а середня врожайність – 38 ц/га [6, с. 27-30].

В перспективі доля ріпаківництва в загальному рільництві має становити до 7 %. Подальший розвиток цієї галузі сприятиме в першу чергу раціональному використанню земельних площ, інтенсифікації вирощування зернових культур,

підвищенню продуктивності тваринництва та самозабезпеченню біопаливом [2, с. 93-99].

Враховуючи цінні властивості ріпаку, господарства різних форм власності в Україні нарощують його виробництво (табл. 1).

Таблиця 1

Стан та перспективи виробництва ріпаку в Україні

Ріпак	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Площа, тис. га	1368	1800	1850	1900	1950	2000	2000	2000
Урожайність, ц/га	21,0	21,0	21,0	21,0	22,0	25,0	28,0	30,0
Валовий збір, тис. т	2872	3780	3885	3990	4290	5000	5600	6000

Відповідно до «Програми розвитку виробництва біодизельного палива на період до 2015 р.», Україна повинна виробляти і споживати в 2015 р. понад 520 тис. т біодизельного палива, для цього треба буде забезпечити валовий збір насіння ріпаку на рівні 1,7–1,8 млн. т., тобто за врожайності ріпаку в середньому 20 ц/га потрібно засіяти 0,85–0,9 млн. га ріллі, що становить близько 3 % загальної площі (33,8 млн. га) орних земель України [10, с. 36-39].

Тому основними шляхами інтенсифікації насінництва будуть: результативний маркетинг в насінництві; розміщення ріпаку по кращим попередникам і чорних парах; виробництво сортів і гібридів ріпаку за високоврожайними та якісними показниками; забезпечення виробництва висококондиційного насіння із збереженням сортових ознак і властивостей; впровадження сучасних технологій вирощування насінневого ріпаку з відповідним технічним забезпеченням; дотримання технологічних вимог доведення насіння до посівних кондицій; здешевлення насіння з одноразовим збільшенням його виробництва і реалізації [8, с. 17-19].

Підвищення ефективності вирощування ріпаку можливе при дотриманні технології вирощування ріпаку, застосування як інтенсивних, так і раціональних технологій його вирощування, залученні необхідних фінансових та матеріальних ресурсів. Це сприятиме як підвищенню продуктивності культури, так і зниженню собівартості одиниці продукції. При запланованих величинах урожайності і цін.

Галузь ріпаківництва в Україні характеризується низькими урожайностями ріпаку. Так урожайність озимого ріпаку становить всього 30 % від потенційної і 40 % - від середньоєвропейської, ярого - відповідно 20-25 та 25-35 %. Основний фактор, який зумовлює низьку врожайність даної культури в країні - недотримання комплексу елементів технології вирощування, в основі якого лежить

незадовільне матеріально-технічне забезпечення виробників. Це, звичайно, не сприяє зростанню як площі посівів, так і об'ємів виробництва ріпакового насіння [5, с. 9-12].

Резервом радикального збільшення посівних площ під ріпаком, а отже і збільшення його виробництва є зменшення площі під зерновими з одночасним підвищенням їх врожайності, а також і під основною олійною культурою в Україні - соняшником, оскільки площі культивування останнього значно перевищують науково-обґрунтовані норми. Перед останнім ріпак має очевидну перевагу в технологічному плані (вища потенційна врожайність, кращий попередник в сівозміні і ін.) [9, с. 72-79].

Отже, задля підвищення ефективності вирощування цієї культури, необхідно зробити ріпак джерелом підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, збільшення обігових коштів сільськогосподарських підприємств, збільшення прибутку сільгоспвиробників шляхом визначення оптимальних каналів реалізації ріпаку та продуктів його переробки. З метою пошуку шляхів підвищення ефективності ріпаківництва щорічно потрібно проводити всебічний економічний аналіз ведення галузі в цілому і її складових зокрема, починаючи від спеціалізації господарств, місця ріпаку в сівозміні і завершуючи ринком реалізації продукції ріпаку.

Література:

1. Альтернативні енергоресурси та енергозберігаючі технології: [Матеріали Міжнародної конференції «Альтернативні види енергоресурсів та енергозберігаючі технології в сільському господарстві України»] // Пропозиція. – 2014. - № 6. – С. 20-21.
2. Гавриш В.І. Формування цін на пальне рослинного походження / В.І. Гавриш // Економіка АПК. – 2013. - № 12. – С. 93-99.
3. Ендрю Поллак. Створення рослин для виробництва палива / Ендрю Поллак. // Пропозиція. – 2014. – С. 12-13.
4. Квітка Г. Техніку переведуть на екологічне пальне / Г. Квітка // Пропозиція. – 2007. - № 1. – С. 8-10.
5. Кириленко І.Г. Виробництво альтернативного пального як відповідь на сучасні виклики глобалізації / І.Г. Кириленко // Економіка АПК. – 2013. - № 11. – С. 9-12.
6. Кушнір І.В. Перспективи виробництва та переробки ріпаку в Україні / І.В. Кушнір // Економіка АПК. – 2014. - № 11. – С. 27 – 30.
7. Коротич П. Біомайбутнє Європи: біотехнології – біопродукти – біопаливо / П. Коротич // Пропозиція. – 2015. - № 5. – С.10.

8. Коротич П. «Самогон» для залізних коней / П. Коротич // Пропозиція. – 2015. - №6. – С. 17-19.

9. Марков І. Біодизельне паливо – приваблива альтернатива // Агроном. – 2013. - № 4. – С. 72-79.

10. Марченко В. Ефективність та доцільність використання біодизельного палива в Україні // Пропозиція. – 2014. - № 10. – С. 36-39.

АНАЛІЗ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

ФЕДЮКІН І. О.

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Науковий керівник – д.е.н., професор

Васильєв А. Й.

В системі ринкового механізму господарювання рентабельність займає одне з провідних місць. Рентабельна торгівля та отримання прибутку є важливим стимулом розвитку сільськогосподарських підприємств. Можливість отримання прибутку стимулює керівництво до використання організаційних та технічних нововведень для підвищення ефективності торгових процесів, а також посилення конкурентних позицій підприємства.

Проблеми підвищення рентабельності сільськогосподарських підприємств в умовах розвитку конкуренції а також економічної ситуації яка постійно змінюється в країні потребують розробки нових шляхів вирішення.

В світовій практиці широко використовують показники рентабельності для оцінки привабливості різних сфер бізнесу. Частіше для характеристики ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства використовують показник рентабельності витрат[1]. Такий вибір показника рентабельності не випадковий, так як частіше за все ефективність діяльності підприємства характеризує відношення отриманого прибутку до понесених затрат.

В залежності від цілей аналізу для розрахунку показників рентабельності використовують різні показники прибутку. Найбільш доцільно проводити аналіз динаміки показників рентабельності, розрахованим за показниками операційного та чистого прибутку(табл. 1 і 2)[2, 3].

Таблиця 1

Алгоритм розрахунку та цілі аналізу показників рентабельності підприємств

Показник	Алгоритм розрахунку	Ціль аналізу
Рентабельність підприємства за операційним прибутком(Р _о)	$R_o = \frac{ОП}{ОЗ}$ ОП-операційний прибуток ОЗ-операційні затрати	Виявлення ефективності операційної діяльності підприємства
Рентабельність підприємства за чистим прибутком(Р _ч)	$R_{ч} = \frac{ЧП}{ЗД}$ ЧП-чистий прибуток ЗД-затрати всієї діяльності	Виявлення ефективності операційної, інвестиційної, фінансової діяльності підприємства

Таблиця 2

Динаміка показників рентабельності сільськогосподарських підприємств за операційним прибутком в Україні за 2012-2014 рр.

Показник	Роки			Темп росту,%	
	2012	2013	2014	2013/2012	2014/2013
Рентабельність підприємств за операційним прибутком(Р _о)	0,2	0,17	0,19	85	111

За 2012-2014 рр. спостерігається зменшення рентабельності сільськогосподарських підприємств за операційним прибутком. При чому у 2013 році рентабельність зменшилась на 15%, порівняно з 2012, проте у 2014 році зросла на 11% порівняно з 2013 роком.

В таблиці 3 наведена динаміка показників рентабельності сільськогосподарських підприємств за чистим прибутком.

Аналіз показує, що у 2013 році сільськогосподарські підприємства були збитковими. Проте у 2014 році рентабельність склала понад 20%, хоча це на 6% менше ніж у 2012 році.

Таблиця 3

Динаміка показників рентабельності сільськогосподарських підприємств за чистим прибутком в Україні за 2012-2014рр.

Показник	Роки			Темп росту,%	
	2012	2013	2014	2013/2012	2014/2012
Рентабельність підприємств за чистим прибутком(Р _ч)	21,7	-3,3	20,6	-	94

За досліджуваний період було виявлено, що за 2014 рік показники операційного прибутку вищі ніж у попередньому, але менше показників у базисному році. У 2013 році підприємства замість чистого прибутку отримали збиток. Для виявлення причин таких змін, проаналізуємо показники, які впливають на формування чистого прибутку(збитку) [3].